

Maa- ja metsätalousministeriö

Poliisiosaston täydentävä lausunto hallituksen esitykseksi eduskunnalle elintarvikelaiksi sekä laeiksi terveydensuojelulain ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt sisäministeriön lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle elintarvikelaiksi sekä laeiksi terveydensuojelulain ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta. Poliisiosasto on lausunut asiasta 16.6.2020.

Maa- ja metsätalousministeriö on pyytänyt sisäministeriöltä lausuntoa myös hallituksen esityksestä rehulaiksi, jonka yhteydessä huomattiin, että hallituksen esitykset liittyvät tietyiltä osin toisiinsa ja sisäministeriön poliisiosasto haluaa täydentää aikaisempaa lausuntoaan hallituksen esityksestä eduskunnalle rehulaiksi.

Sisäministeriön poliisiosasto pitää hallituksen esitystä elintarvikelaiksi kannatettavana ja ilmeisen tarpeellisenä. Suomea ja suomalaista ruokaa arvostetaan sen laadun varmistamiseen tehtävän työn vuoksi myös muualla maailmassa. On tärkeää, että koko elintarvikeketjun lainsäädäntö yhdenmukaistetaan ja kehitetään vastaamaan EU-lainsäädännön nykytilaa. Lainsäädännöllä voidaan merkittävästi vaikuttaa siihen, että vientiteollisuudella on jatkossakin hyvät mahdollisuudet kilpailla kansainvälisillä markkinoilla.

Tietojenvaihtosäännösten kehittäminen

Monissa EU-jäsenvaltioissa on käytännön kokemusta elintarvikeketjuun liittyvästä petoksellisesta toiminnasta, jossa kiinnijäämisriski on pieni, voitot ovat usein suuria ja tuomittavat rangaistukset ovat monasti vaatimattomia. Taloudellisen hyödyn tavoittelu ohjaa toimintaa. Elintarvikepetokset ovat keskeinen osa talousrikollisuutta.

Tehokkaan harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjuntatyön ensisijaisena edellytyksenä on, että viranomaiset pystyvät normaalissa perustehtävissään tunnistamaan asiakkaistaan epärehelliset toimijat. Tietojenvaihtosäännösten kehittäminen auttaa harmaan talouden- ja talousrikollisuuden toimijoiden tunnistamista. Suomessa on havaittu, että julkisten velvoitteiden hoitamatta

jättäminen korreloi yllättävän tarkasti eri toimialoilla muiden velvoitteiden noudattamiseen. Viranomaisten tietojenvaihtosäännöksiä olisi tästä syystä kehitettävä ja varmistettava, että viranomaiset kykenisivät jo lupamenettelyssä karsimaan epärehellisiä toimijoita.

Harmaan talouden selvitysyksikön tuottama velvoitteidenhoitoselvitys on yksi keskeinen työkalu viranomaisille yritysten taloudellisen luotettavuuden selvittämiseksi.

Viranomaisten tietojenvaihtosäännösten kehittäminen luo edellytykset laajemmalle moniviranomaisyhteistyölle ja samalla pohjan yhteiseen riskiperusteiseen kohdevalintamenettelyyn. Viranomaisyhteistyön vaikuttavuus syntyy jaetun tiedon ja yhdessä tekemisen avulla. Ulkomaisen työvoiman hyväksikäyttö ja ihmiskauppa-asioiden selvittämisen suurin haaste liittyy viranomaistiedon kulkuun. Kun tietoa ei voida luovuttaa suojellaan epärehellisiä toimijoita ei uhreja. Monet eri toimialat, joissa esiintyy edellä mainittuja hyväksikäyttöjä, liittyy valitettavasti maatalouteen. Tiedon luovuttamisesta toiselle viranomaiselle tulisikin säätää laajasti.

Tarkastus yksityisluonteiseen asumiseen käytettävissä tiloissa

Hallituksen esityksessä on ehdotettu elintarvikeviranomaisten tekemien tarkastusten salliminen myös kotirauhan suojaamissa tiloissa.

Toimivaltasäännös voidaan katsoa olevan toiminnallisesti perusteltuna toimintaympäristössä tapahtuneiden muutosten vuoksi. Elintarvikealan toimijat ovat siirtäneet yritystoimintaansa myös kotirauhan suojaamille alueille, jonka vuoksi elintarvikeviranomaisten toimivaltaa tehdä tarkastuksia tulisi laajentaa.

Ruokaviraston lausunto esitutinnan yhteydessä

Työrikosten ja ympäristörikosten osalta esitutkintaviranomaisille on säädetty velvoite kuulla työsuojelupiiriä ja ELY-keskusta yleisen edun turvaamiseksi sekä sen osoittamiseksi, että esitutkinta on laadittu riittävän kattavasti.

Hallituksen esityksessä on ehdotettu elintarvikelakiin asianomistaja-aseman säätämisestä Ruokavirastolle rikosprosessiin. Menettelyä ei voida pitää poikkeuksellisen suomalaisessa oikeusjärjestelmässä. Tällä hetkellä Verohallinnolla on asianomistaja-asema veroasioissa ja Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella (ELY) on vastaava asema ympäristörikosasioissa. Ruokaviraston rooli elintarvikeprosessissa tulisi asianomistaja-asemassa valvoa yleistä etua terveydelle aiheutuvan riskin ja vaaran osalta. Elintarvikeketjun valvonnan pettäessä yhteiskunnalle ja sen kansalaisille saattaa aiheutua mittavia vahinkoja. Tällaisista on esimerkkejä ulkomailta.

”Elintarvikepetosten” rikosprosessiin liittyy hankalia oikeuskysymyksiä, joihin Ruokaviraston erityisesti näihin asioihin perehtyneet lakimiehet voisivat ottaa kantaa. Menettely tukisi sekä esitutkintaviranomaisia että syyttäjää. Näiden lisäksi asianomistaja-asema mahdollistaisi myös valituksen tekemisen oikeuden päätöksestä.

Rikkomuksista ilmoittajan henkilöllisyyden suojaaminen

Esityksessä on huomioitu myös rikkomuksista ilmiannon toimivaltaiselle viranomaiselle tekevän ilmoittajan suojele. Asiasta on ehdotettu omaa säännöstä elintarvikelakiin.

Ehdotettua säännöstä on pidettävä kannatettavana.

Lopuksi

Tietojenvaihtosäännökset ovat välttämätön työkalu viranomaisille, jotta viranmaisresursseja kyetään käyttämään tehokkaasti. Samassa yhteydessä olisi tärkeää kehittää lupavalvontaviranomaisten ja varsinaista valvontaa suorittavien viranomaisten toimivalta riittävälle tasolle, jotta saatua tietoa voitaisiin hyödyntää.

Toimivalta päästä suorittamaan tarkastuksia myös kotirauhan suojaamille alueille olisi välttämätön, kun elintarvikeketjun toimijat siirtävät omaa toimintaansa perustuslain suojaamalle alueelle.

Poliisitoimen näkökulmasta hallituksen esityksessä em. asiat toteutuessaan parantaisivat valvontaviranomaisten mahdollisuuksia keskeisesti ennalta estää ja torjua epärehellistä toimintaa. Valvontaviranomaisten torjuntatoimien tehokkuudella voi olla positiivisia vaikutuksia ja ainakin jossain määrin jopa vähentää poliisille tulevien tehtävien määrää. Poliisille eivät ehdotetut muutokset tule tämän hetken arvioiden mukaan aiheuttamaan kustannusvaikutuksia.

Yksikön päällikön sijainen

Neuvotteleva virkamies Heidi Kankainen

Poliisitarkastaja

Juha Tuovinen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä.

Sisäministeriö 10.07.2020 klo 11:35. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.